

Aprobat în ședința Guvernului din _____ 2026

Decizia protocolară nr. _____/2026

AVIZ

la proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (protecția copilului și executarea hotărârilor privind exercitarea drepturilor părintești) (inițiativa legislativă nr. 60 din 5 martie 2026)

Guvernul a examinat proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (protecția copilului și executarea hotărârilor privind exercitarea drepturilor părintești), înaintat cu titlu de inițiativă legislativă (nr. 60 din 5 martie 2026) de către un grup de deputați în Parlament, și comunică următoarele.

Inițiativa legislativă este înaintată în conformitate cu art. 73 din Constituția Republicii Moldova și art. 47 din Regulamentul Parlamentului, adoptat prin Legea nr. 797/1996.

Sub aspectul intenției de reglementare, potrivit notei de fundamentare, scopul elaborării proiectului de lege rezidă în necesitatea consolidării cadrului juridic național privind protecția drepturilor copilului, executarea hotărârilor judecătorești în materia exercitării drepturilor părintești, inclusiv a pensiei de întreținere a copiilor și prevenirea situațiilor de violență împotriva femeilor și de violență în familie, care afectează copiii.

Totodată, proiectul de lege a fost elaborat în contextul necesității alinierii cadrului normativ la standardele internaționale privind protecția drepturilor copilului și prevenirea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie, precum și în vederea îmbunătățirii mecanismelor de executare a hotărârilor judecătorești privind stabilirea domiciliului copilului, programul de întrevederi și plata pensiei de întreținere.

Astfel, printre principalele obiective de reglementare ale proiectului de lege se pot evidenția:

- instituirea atribuției de stabilire a programului de întrevederi cu copilul de către instanța de judecată;
- reglementarea procedurii de punere în executare a programului de întrevederi;
- instituirea răspunderii contravenționale pentru neexecutarea sau eschivarea de la executarea obligației de plată a pensiei de întreținere;
- instituirea unei derogări de la mecanismul restituirii documentului executoriu în cazul achitării în avans a trei plăți scadente ale pensiei de întreținere;

- reglementarea clară a statutului de creditor în procedurile de încasare a pensiei de întreținere a copilului;
- reglementarea atribuțiilor de executare a obligației privind participarea la un program special de tratament sau de consiliere pentru reducerea violenței sau pentru înlăturarea acesteia.

În acest context, în scopul îmbunătățirii proiectului de lege prin prisma cerințelor de calitate a actului normativ, se vor lua în considerare următoarele observații și propuneri.

La articolul I (Codul familiei nr. 1316/2000)

La pct. 1 se menționează că art. 77 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003 reglementează doar temeiurile pentru solicitarea desemnării unui avocat, fără a preciza procedura pe care trebuie să o urmeze instanța. Prin urmare, se recomandă expunerea alin. (41) în următoarea redacție:

„(41) Dacă cauza de divorț este pornită pe motivul violenței în familie, instanța judecătorească, la cererea victimei, solicită coordonatorului oficiului teritorial al Consiliului Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat desemnarea unui avocat pentru acordarea asistenței juridice garantate de stat”.

În același context, se va reține că Legea nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat prevede, la art. 19 alin. (1) lit. d), că au dreptul la asistență juridică obligatorie conform art. 77 lit. a) și c) din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003. În forma actuală, norma din Legea nr. 198/2007 nu prevede în mod expres posibilitatea desemnării avocatului în temeiul art. 77 lit. d) din Codul de procedură civilă, care reglementează și alte cazuri de acordare a asistenței juridice obligatorii prevăzute de legislație.

Prin urmare, pentru a asigura coerența cadrului normativ și aplicarea efectivă a noilor prevederi propuse în Codul familiei nr. 1316/2000, se impune modificarea corespunzătoare și a Legii nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat. În acest sens, se propune modificarea art. 19 alin. (1) lit. d) din legea menționată, prin substituirea textului „art. 77 lit. a) și c)” cu textul „art. 77 lit. a), c) și d)”.

La fel, se relevă că soluția normativă propusă la pct. 1 ar putea fi consolidată prin reglementarea informării obligatorii a persoanei vizate despre dreptul de a beneficia de asistență juridică garantată de stat. Reglementarea dată ar putea contribui la asigurarea accesului efectiv la asistență juridică pentru persoanele afectate de violența în familie.

Complementar, se constată că prevederile articolului I din proiect instituie atribuții suplimentare pentru autoritatea tutelară, fapt ce impune corelarea acestora cu prevederile Legii nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, atât sub aspect juridic, cât și pentru a exclude eventualele interpretări privind generarea unor cheltuieli bugetare.

La pct. 2, având în vedere prevederile art. 64 alin. (1) din redacția proiectului de lege, se consideră inoportună propunerea de completare a art. 58 alin. (1) cu textul corespunzător. Or, prin operarea modificărilor propuse se creează riscul unor paralelisme legislative și/sau norme redundante.

Sub alt aspect, se atrage atenția că Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003 deja stabilește, la capitolul XXII², „Aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie”, posibilitatea de a beneficia de ordonanță de protecție, pe care instanța de judecată este obligată să o emită în 24 de ore de la primirea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, inclusiv prin dispunerea următoarelor măsuri față de agresor:

- obligarea de a sta departe de locul aflării victimei, la o distanță ce ar asigura securitatea victimei, excluzând orice contact vizual cu ea sau cu copiii acesteia;

- interzicerea oricărui contact, inclusiv telefonic, prin corespondență sau în orice alt mod, cu victima sau cu copiii acesteia, cu alte persoane dependente de ea; și

- interzicerea să se apropie de anumite locuri: locul de muncă al victimei, locul de studii al copiilor, alte locuri determinate pe care persoana protejată le frecventează. Astfel, pentru a oferi un cadru normativ complet și uniform, se propune completarea art. 58 alin. (1) din Codul familiei cu textul „, , cu excepția cazurilor în care instanța de judecată a limitat, pentru o perioadă, dreptul părintelui de comunicare cu copilul pe motivul violenței în familie”. Această completare va permite corelarea cu prevederile capitolul XXII² din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003.

În același context, se consideră necesară completarea art. 58 alin. (1) în sensul precizării că îngrădirea dreptului părintelui de a comunica cu copilul minor se dispune de către instanța judecătorească în baza probelor care confirmă existența violenței în familie sau a altor circumstanțe contrare interesului superior al copilului. Totodată, în contextul propunerii date, proiectul de lege se va completa cu un punct suplimentar, prin care art. 60 alin. (1) din Codul familiei nr. 1316/2000 urmează să se completeze cu textul „, , cu excepția cazurilor în care instanța de judecată a limitat, pentru o perioadă, dreptul părintelui de comunicare cu copilul pe motivul violenței în familie”.

La pct. 3, se consideră oportună implicarea autorității tutelare teritoriale în cadrul procedurii reglementate la art. 64. Totuși, având în vedere realitățile practice, se propune substituirea prezentării riscului de comitere a actelor de violență, cu mențiunea expresă că avizul autorității tutelare teritoriale să reflecte inclusiv constatările existenței sau inexistenței semnelor/consecințelor de violență sau abuz împotriva copilului în baza evaluării psihologice a acestuia. Această prevedere ar pune accentul pe copil și ar asigura respectarea interesului copilului în toate litigiile privind programul de întrevederi.

De asemenea, o problemă care survine în practică este situația programelor de întrevedere stabilite peste hotarele țării de către instanțele judecătorești din alte

state. Asemenea cazuri sunt generate de fluxul migrațional al cetățenilor Republicii Moldova și cauzează ambiguități cu privire la aplicabilitatea acestor programe de întrevederi. Prin urmare, se propune reglementarea expresă a faptului că aceste programe de întrevedere sunt puse în aplicare în mod similar cu programele stabilite de către autoritățile naționale. Aceste reglementări vor preveni tergiversarea procesului de executare a programelor de întrevederi și de recunoaștere a hotărârilor judecătorești străine, care sunt de durată.

În acest sens, se propune următoarea redacție a art. 64 alin. (3)-(9):

„(3) Litigiile legate de exercitarea drepturilor părintești se soluționează de către instanța judecătorească de la locul aflării copilului, care stabilește un program de întrevederi, cu solicitarea avizului autorității tutelare teritoriale, care va reflecta inclusiv constatările existenței sau inexistenței semnelor ori datelor de violență sau abuz împotriva copilului, în baza evaluării psihologice a acestuia. Părinții pot, din inițiativă proprie, să se adreseze, pe cale extrajudiciară, unui mediator pentru soluționarea conflictului.

(4) La stabilirea programului de întrevederi, instanța de judecată va ține cont de interesele și de opinia copilului, în conformitate cu vârsta și gradul său de maturitate, de atașamentul copilului față de fiecare dintre părinți, față de frați și surori, de vârsta copilului și de frecventarea studiilor/participarea acestuia la activități extrașcolare, de relațiile dintre copil și fiecare părinte, de proximitatea domiciliului părintelui care locuiește separat de copil, astfel încât drepturile părintești să fie exercitate în mod echitabil și să excludă aplicarea oricărei forme de violență față de copil.

(5) Programul de întrevederi stabilit printr-o hotărâre definitivă și irevocabilă pronunțată de o instanță judecătorească a unui alt stat sau, după caz, printr-un act administrativ emis de către o autoritate a unui alt stat se pune în executare pe teritoriul Republicii Moldova în aceleași condiții ca și programul de întrevedere stabilit de instanța judecătorească națională. Prevederile art. 64¹ alin. (2) se aplică în modul corespunzător, iar demersul cu privire la stabilirea modului de executare a hotărârii sau, după caz, a actului administrativ se înaintează instanței de judecată de la locul aflării copilului.

(6) În cazul în care părintele la domiciliul căruia a fost stabilit domiciliul copilului pleacă temporar în altă localitate din țară sau de peste hotare, la muncă sau în alte scopuri, iar copilul rămâne în grija altei persoane, părintele care locuiește separat de copil își păstrează dreptul de a vizita copilul conform programului de întrevederi.

(7) În cazul în care părintele la domiciliul căruia a fost stabilit domiciliul copilului pleacă în altă localitate din țară sau de peste hotare împreună cu copilul ori lăsând copilul în custodie, acesta asigură comunicarea copilului cu celălalt părinte prin intermediul tehnologiilor informaționale sau prin alte mijloace, precum și posibilitatea vizitării copilului de celălalt părinte.

(8) În cazul nerespectării hotărârii instanței judecătorești, la cererea părintelui care locuiește separat de copil, instanța judecătorească, ținând cont de

interesele și de opinia copilului, în funcție de vârsta și gradul său de maturitate, poate decide transmiterea copilului către acesta.

(9) Părinții care locuiesc separat de copil au dreptul de a primi informații referitoare la copilul lor de la toate instituțiile educative, curative, medico-sanitare sau de asistență socială. Comunicarea informației poate fi refuzată dacă comportamentul părintelui prezintă pericol pentru viața și sănătatea copilului. Refuzul comunicării informațiilor indicate poate fi contestat în instanța judecătorească.”

Adițional, se vor reține următoarele observații și recomandări în raport cu prevederile art. 64 din redacția proiectului:

- la alin. (1), cuvintele „sau prezintă pericol pentru starea lui fizică și psihică” se vor substitui cu cuvintele „sau prezintă pericol pentru viața și sănătatea copilului”.

- la alin. (2), cuvântul „notarial” se va exclude, întrucât formularea limitează nejustificat posibilitatea părinților de a stabili, prin acord amiabil, modul de exercitare a drepturilor părintești. Or, autentificarea notarială presupune costuri financiare și timp suplimentar, ceea ce poate descuraja părinții să formalizeze acorduri privind exercitarea drepturilor părintești. Drept urmare, se recomandă următorul cuprins al alin. (2):

„(2) Părinții care locuiesc separat pot încheia un acord privind modalitatea de exercitare a drepturilor și de îndeplinire a obligațiilor părintești de către părintele care locuiește separat de copil, cu respectarea interesului superior al copilului.”;

- la alin. (11), după textul „curative, ” se va introduce textul „medico-sanitare, ”. Această completare este necesară pentru a asigura formularea clară a categoriilor de instituții care pot deține informații relevante despre copil, inclusiv informații privind starea de sănătate, investigațiile medicale și tratamentele administrate. Totodată, precizarea expresă a instituțiilor medico-sanitare va contribui la evitarea interpretărilor ambigue și va asigura exercitarea efectivă a dreptului ambilor părinți de a fi informați despre starea de sănătate a copilului, în condițiile legislației.

În același context, aferent refuzului comunicării informațiilor corespunzătoare în ipoteza existenței comportamentului părintelui care poate pune în pericol viața și sănătatea copilului, se notează că reglementarea propusă ridică întrebări privind instrumentele și metodele prin care un asemenea comportament ar urma să fie evaluat de către instituțiile vizate. În lipsa unor proceduri clare, care ar implica în mod obligatoriu autoritatea tutelară, există riscul aplicării neuniforme, chiar abuzive, a acestei dispoziții.

La pct. 4, cu titlu preliminar, se notează că transferul către instanță a competenței de dispunere și de monitorizare a programelor de armonizare a relațiilor familiale contravine naturii atribuțiilor judiciare. Aceste măsuri aparțin sferei de protecție a copilului și intră în competența exclusivă a autorității tutelare. Această instituție dispune de expertiza multidisciplinară și de instrumentele

operaționale necesare pentru a evalua dinamica familială și pentru a adapta, în timp real, măsurile de sprijin în funcție de interesul superior al copilului.

Transferul sarcinii de monitorizare a acestor programe către instanța de judecată riscă să deturneze rolul acesteia către atribuții care, prin natura lor, sunt intrinsec legate de sfera administrativ-socială a autorității tutelare. Competența instanței trebuie să rămână circumscrisă soluționării litigiilor și exercitării controlului de legalitate asupra măsurilor dispuse de autoritatea tutelară, evitându-se astfel o substituie de atribuții neconformă cu specificul activității judiciare.

La art. 64 alin. (2):

Din analiza redacției propuse pentru art. 64¹ alin. (2), se observă o confuzie conceptuală între planul executării silite și cel al dreptului substanțial, generată de aplicarea improprie a instituțiilor din Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443/2004: „În cazul în care copilul refuză să participe la programul de întrevederi cu părintele ce locuiește separat, în baza cererii motivate a autorității tutelare teritoriale, executorul judecătoresc dispune suspendarea executării programului de întrevederi și înaintează un demers instanței de judecată care a adoptat hotărârea, pentru a stabili modul de executare al acesteia. [...]”

Sub acest aspect, se notează că art. 152 alin. (3) din Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443/2004 prevede că, în cazul în care realizarea actelor de către creditor este imposibilă, iar debitorul refuză să execute hotărârea, executorul judecătoresc întocmește un proces-verbal și înaintează un demers instanței de judecată care a pronunțat hotărârea, în vederea stabilirii modului de executare a acesteia și a aplicării sancțiunii corespunzătoare față de debitor.

Norma respectivă se referă la executarea hotărârilor privind efectuarea de către debitor a unor acte obligatorii, dispuse prin documentul executoriu.

Dispozițiile art. 77 alin. (1) din Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443/2004 conferă dreptul de a solicita instanței de judecată care a eliberat titlul executoriu schimbarea modului și a ordinii de executare a hotărârii, atunci când există circumstanțe ce fac executarea dificilă sau chiar imposibilă. Totuși, o asemenea schimbare nu poate modifica conținutul hotărârii, fiind necesară respectarea sensului acesteia, intervenindu-se doar asupra modalităților de realizare a acțiunilor de executare.

Schimbarea modului de executare presupune transformarea felului în care este realizată executarea hotărârii, fără a afecta obiectul acesteia, iar schimbarea ordinii de executare constă în modificarea succesiunii acțiunilor care alcătuiesc obiectul executării hotărârii. Atât schimbarea modului de executare, cât și schimbarea ordinii de executare nu pot modifica esența hotărârii.

Prin urmare, se constată utilizarea improprie a instituției „stabilirii modului de executare”. Conform art. 77 și 152 din Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443/2004, această procedură vizează exclusiv modalitățile tehnice de punere în aplicare a titlului, fără a putea aduce atingere substanței acestuia.

Deoarece refuzul copilului de a participa la întrevederi afectează însăși esența hotărârii, soluționarea acestei situații prin mecanismul stabilirii sau schimbării modului de executare este improprie.

Adițional, se recomandă excluderea cuvintelor „periodic”. În acest sens, se menționează că norma nu stabilește care ar fi frecvența acestei verificări și nici durata pentru care ar urma să fie exercitată o astfel de monitorizare, ceea ce poate genera incertitudine în procesul de implementare.

La pct. 5, în vederea asigurării corelării cu prevederile propuse mai sus, potrivit cărora va fi necesar avizul autorității tutelare teritoriale, care va reflecta inclusiv constatările existenței sau inexistenței semnelor/consecințelor de violență sau de abuz împotriva copilului, în baza evaluării psihologice a acestuia, al patrulea enunț din art. 65 alin. (1) se propune a fi expus în următoarea redacție:

„La stabilirea programului de întrevederi, instanța judecătorească solicită avizul autorității tutelare teritoriale, care va reflecta inclusiv constatările existenței sau inexistenței semnelor ori datelor de violență sau de abuz împotriva copilului, în baza evaluării psihologice a acestuia.”

La pct. 6:

La alin. (1), după cuvintele „educația copilului” se recomandă introducerea textului „, cât și la executarea hotărârilor judecătorești.”. O asemenea completare ar avea rolul de a evidenția necesitatea participării autorității competente nu doar în etapa examinării judiciare a cauzei, ci și în faza executării silite a hotărârilor pronunțate în astfel de litigii sensibile.

Această intervenție legislativă este justificată prin specificul cauzelor ce implică minori, în cadrul cărora interacțiunea directă cu copilul necesită competențe profesionale specifice din domeniul protecției copilului. În practică, executorii judecătorești nu dispun întotdeauna de pregătirea specializată necesară pentru gestionarea adecvată a unor asemenea situații, existând riscul aplicării unor tactici comportamentale sau procedurale care să nu faciliteze comunicarea cu copilul sau care, în anumite circumstanțe, ar putea afecta interesul superior al acestuia. Prin urmare, implicarea activă a autorității tutelare sau a altor specialiști în domeniul protecției copilului devine esențială pentru asigurarea unei executări conforme cu principiile dreptului familiei.

În contextul propunerilor și observațiilor expuse supra, se recomandă ca art. 73 alin. (2) să aibă următorul cuprins:

„(2) Autoritatea tutelară teritorială este obligată să examineze condițiile de trai ale copilului și ale persoanei care pretinde la creșterea și educația copilului și să prezinte instanței judecătorești avizul respectiv, care va reflecta inclusiv constatările existenței sau inexistenței semnelor ori datelor de violență sau de abuz împotriva copilului, în baza evaluării psihologice a acestuia.”

În consecință, alin. (3) al art. 73 se va exclude.

Suplimentar, se notează că pct. 4 și 5 din proiectul de lege prevăd expres faptul că punerea în executare a programului de întrevederi se realizează de către executorul judecătoresc, cu participarea autorității tutelare teritoriale. Drept

urmare, alin. (4) de la art. 73 se va exclude. Totodată, având în vedere că prevederile privind parcurgerea unui program de armonizare a relațiilor este reglementat la pct. 4 din proiect, în scopul neadmiterii dublărilor normative, alin. (5)-(6) ale art. 73 se vor exclude.

La articolul II (Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443/2004)

La pct. 1:

Propunerea de completare a art. 15¹ cu alin. (3¹), potrivit căruia în procedurile de executare silită privind plata pensiei de întreținere a copilului minor, achitarea de către debitor a trei tranșe în avans nu constituie temei pentru restituirea documentului executoriu, cu excepția cazului în care debitorul depune o cauciune, în cuantumul și în condițiile stabilite de executorul judecătoresc, este în concordanță cu recomandările formulate de Avocatul Poporului în Raportul tematic „Analiza mecanismului și procedurilor de executare a pensiei de întreținere a copiilor¹”.

În raportul menționat s-a subliniat necesitatea regândirii consecințelor juridice ale achitării de către debitor a celor trei tranșe în avans, fiind inadmisibilă încetarea pe acest temei a procedurii de executare. Totodată, s-a recomandat instituirea obligației debitorului de a depune o cauciune înaintea restituirii documentului executoriu sau identificarea unor mecanisme de conservare a bunurilor debitorului pe durata plății pensiei de întreținere, precum și menținerea documentelor executorii în procedura de executare în situația în care există alte proceduri de executare silită inițiate de creditori împotriva aceluiași debitor.

În același timp, se consideră că reglementarea referitoare la cauciune ar necesita o clarificare suplimentară în textul alineatului, în concordanță cu explicațiile din nota de fundamentare a proiectului de lege, potrivit cărora cauciunea ar putea fi calculată în condițiile art. 86 din Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443/2004, în cuantumul stabilit de executorul judecătoresc, de exemplu, echivalent cu 12 tranșe lunare ale pensiei de întreținere, constituind astfel o garanție reală pentru acoperirea obligației pe o perioadă de cel puțin un an în cazul încetării plăților lunare.

În aceleași context, se menționează că soluția legislativă propusă la art. 15¹ din Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443/2004 necesită o anumită clarificare. Este corectă premisa potrivit căreia achitarea în avans a trei tranșe ale obligației de întreținere nu ar trebui să ducă automat la ridicarea măsurilor de asigurare a executării și la încetarea dosarului de executare. Totuși, pentru a asigura eficiența mecanismului de protecție a drepturilor copilului, ar putea fi examinate două soluții alternative:

- fie menținerea măsurilor de asigurare a executării până la atingerea majoratului copilului;

¹ Disponibil: <https://ombudsman.md/post-document/raport-tematic-analiza-mecanismului-si-procedurilor-de-executare-a-pensiei-de-intretinere-a-copiilor/>

- fie condiționarea ridicării acestor măsuri de achitarea integrală a sumelor scadente și de depunere a unei cauțiuni echivalente cu trei salarii medii pe economie pentru fiecare an rămas până la majoratul copilului.

Pe durata exigibilității obligației de plată a pensiei de întreținere, dosarul ar fi menținut în gestiunea executorului judecătoresc doar în regim de control, nu de executare, astfel că la prima solicitare a creditorului privind întârzierea plăților, acesta să poată fi reluat și executat silit. Pe durata gestiunii dosarului, executorul ar fi îndreptățit să beneficieze de o taxă fixă anuală în mărime de 0,5 – 0,7 % din salariul minim pe economie. O asemenea soluție ar oferi garanții suplimentare pentru executarea continuă și efectivă a obligației de întreținere.

Se consideră necesară clarificarea cuvintelor „în cuantumul și în condițiile stabilite de executorul judecătoresc”. Or, în forma propusă, norma lasă la discreția exclusivă a executorului determinarea acestor elemente esențiale.

La pct. 3, modificarea propusă la art. 64 din Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443/2004 se consideră ca fiind benefică și necesară pentru consolidarea mecanismelor de executare. Cu toate acestea, pentru a preveni eventualele tentative de eludare a obligației de comunicare, se consideră oportun ca termenul relevant pentru aplicarea măsurii să înceapă să curgă de la data primei încercări de părăsire a teritoriului Republicii Moldova, și nu de la un moment ulterior, care ar putea fi dificil de stabilit sau de probat. Totodată, se recomandă extinderea numărului de aplicări ale interdicției de părăsire a țării pentru debitori în procedurile de executare silită a pensiei de întreținere, prin eliminarea limitării actuale la trei aplicări succesive sau, alternativ, prin majorarea acestei limite la șase aplicări în cadrul aceleiași proceduri de executare. În plus, se recomandă stabilirea unui termen legal pentru soluționarea demersurilor privind aplicarea interdicției de a părăsi țara.

La pct. 4, aferent propunerii de completare a art. 78 alin. (1), se recomandă reevaluarea introducerii refuzului copilului ca temei procedural de suspendare a executării. Voința minorului nu poate fi tratată ca un fapt absolut, ci trebuie analizată prin prisma vârstei și a gradului său de maturitate. Simpla constatare a refuzului de către autoritatea tutelară, în absența unei evaluări complexe a circumstanțelor, ar putea determina suspendări arbitrare, afectând interesul superior al copilului.

La pct. 5:

În cuprinsul art. 154 alin. (1), după textul „reprezentanților autorității tutelare teritoriale, cu participarea” se va introduce textul „, după caz, a”. Această mențiune este necesară pentru a nu exista interpretări precum că la executarea programului de întrevederi este mereu necesară participarea părintelui la domiciliul căruia a fost stabilit domiciliul copilului.

În același context, în scopul evitării tergiversării executării hotărârilor judecătorești privind stabilirea domiciliului copilului și/sau a programului de întrevedere cu copilul, se consideră oportună indicarea expresă a termenului pentru executarea hotărârii judecătorești.

Stabilirea expresă a unui termen de executare este necesară pentru asigurarea celerității procedurii de executare a hotărârilor judecătorești ce vizează drepturile copilului. În lipsa unui termen clar și a unui regim prioritar de executare, procedura riscă să fie tergiversată, ceea ce poate duce la prelungirea conflictelor dintre părinți, cu impact negativ asupra dezvoltării emoționale și psihologice a copilului.

De asemenea, instituirea unui termen expres ar contribui la sporirea previzibilității cadrului procedural și la asigurarea unei intervenții prompte a executorului judecătoresc în cauzele care implică minori, în concordanță cu principiul respectării interesului superior al copilului.

În cuprinsul art. 154 alin. (3), se consideră necesare unele ajustări de redactare. În primul rând, se va elimina particulei „să” din sintagma „în situația în care copilul refuză să transferul la domiciliul”. În al doilea rând, fraza se va completa pentru a reflecta corect raportul juridic dintre părți, astfel încât formularea să aibă următorul cuprins : „în situația în care copilul refuză transferul la domiciliul creditorului sau să participe la programul de întreveneri stabilit în temeiul hotărârii judecătorești executorii”. În același timp, se consideră că prevederea potrivit căreia executorul judecătoresc poate sesiza instanța de judecată în vederea tragerii la răspundere a debitorului pentru neexecutarea intenționată a hotărârii judecătorești ar trebui exclusă, întrucât, în situația reglementată, problema este generată de refuzul copilului de a participa la programul de întreveneri, nu a debitorului. Deși refuzul copilului ar putea fi influențat de conduita debitorului, considerăm că evaluarea și aprecierea date nu țin de competența executorului judecătoresc.

Suplimentar, se consideră judicioasă substituția formulării propuse la art. 154 alin. (4) cu formula în vigoare a art. 154 alin. (3), care prevede că „executorul judecătoresc poate înainta, după caz, instanței de judecată un demers privind plasarea provizorie a copilului într-o instituție de stat pentru copii”.

Totodată, se va reține că, potrivit art. 66 alin. (3) din Codul familiei, dacă instanța judecătorească va stabili că nici părinții și nici persoanele la care se află copilul nu sunt în stare să asigure întreținerea, educația și dezvoltarea adecvată a acestuia, ea va obliga autoritatea tutelară teritorială să dispună plasamentul copilului în conformitate cu prevederile Legii nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situații de risc și a copiilor separați de părinți.

La articolul III (Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225/2003)

La pct. 1:

În contextul atribuirii numărului de identificare corespunzător pentru alineatul nou de la art. 192, se notează că numărul „11” este deja utilizat. Drept urmare, textul „(11)” se va substitui cu textul „(21)”.

Deși intenția de a urgenta soluționarea cauzelor la art. 192 alin. (11) este justificată, fixarea unui termen imperativ de 30 de zile lucrătoare este susceptibilă de a afecta calitatea actului de justiție. Având în vedere că procedura depinde de

raportul autorității tutelare și de evaluarea riscurilor de violență – procese care necesită timp pentru o analiză veritabilă – un astfel de termen rigid riscă să transforme examinarea instanței într-una formală. Se recomandă o redactare care să prioritizeze celeritatea fără a prejudicia rigoarea necesară protejării interesului superior al copilului.

Adițional, aferent cuprinsului alin. (1¹) din redacția proiectului, enunțul al doilea se va exclude. Această intervenție este justificată de faptul că, potrivit prevederilor sus-menționate, autoritatea tutelară teritorială urmează să se expună în procesul de stabilire a programului de întrevăderi printr-un aviz, care va reflecta, inclusiv, constatările privind existența sau inexistența semnelor ori a consecințelor de violență sau de abuz asupra copilului, stabilite în baza evaluării psihologice a acestuia. Totodată, menționăm că o asemenea evaluare psihologică nu poate fi realizată în modul adecvat într-un termen restrâns de 10 zile. Stabilirea unui termen atât de scurt ar putea duce la efectuarea unei evaluări incomplete, ceea ce ar putea afecta interesul superior al copilului.

Totodată, în primul enunț, cuvântul „înregistrării” se va substitui cu cuvântul „depunerii”.

La articolul IV (Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie)

La pct. 2, în cuprinsul normei de modificare, textul „pentru o perioadă de 10 zile” se va substitui cu textul „pentru o perioadă de până la 10 zile”. În motivare se notează că instituirea unui termen fix de 10 zile a ordinului de restricție poate limita organul de poliție în contextul necesității individualizării perioadei măsurilor de protecție pentru fiecare caz particular.

La pct. 3, cu privire la propunerea de completare a art. 15 cu alin. (8), se consideră inoportună includerea unor prevederi referitoare la mecanismul de supraveghere și executare a obligației de participare la programele de consiliere sau de tratament. Or, procedura de supraveghere a persoanelor condamnate și mecanismul de monitorizare a respectării obligațiilor stabilite de instanța de judecată sunt deja reglementate de Codul de executare, care stabilește atribuțiile organului de probațiune, inclusiv monitorizarea executării obligațiilor și înaintarea demersurilor către instanță în cazurile prevăzute de lege. În aceste condiții, includerea unor norme similare în Legea nr. 8/2008 cu privire la probațiune ar genera paralelism legislativ și ar depăși obiectul de reglementare al acestei legi, care stabilește cadrul general al activității de probațiune, nu procedura de executare a sancțiunilor penale.

Totodată, necesită a fi clarificat și aspectul ce se referă la supravegherea respectării măsurilor de protecție aplicate în cazurile de violență în familie. În acest sens, cadrul normativ este deja reglementat de Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie, care stabilește în mod expres autoritățile responsabile de monitorizarea executării măsurilor de protecție. Astfel, potrivit art. 8 alin. (6) lit. g) din legea menționată, organele de poliție au competența de a asigura supravegherea respectării

măsurilor de protecție stabilite de instanța de judecată.

Reglementările legale actuale delimitează clar rolul fiecărei instituții: organele de poliție sunt responsabile de monitorizarea respectării măsurilor de protecție, iar organul de probațiune exercită atribuțiile ce țin de supravegherea executării obligațiilor stabilite în cadrul sancțiunilor și măsurilor penale neprivative de libertate.

În același context, se propune completarea art. 10 alin. (3) din Legea nr. 45/2007 cu o prevedere care să stabilească posibilitatea implicării centrelor specializate în desfășurarea programelor de consiliere destinate agresorilor, inclusiv în cazurile în care aceștia sunt referiți de organul de probațiune. Astfel, se propune completarea art. IV cu un punct suplimentar după cum urmează:

„articolul 10 alineatul (3) se completează cu textul „, precum și desfășoară programe de consiliere, reabilitare și schimbare a comportamentului agresorilor referiți de către organul de probațiune, în vederea reducerii riscului de recidivă și prevenirii repetării actelor de violență”.

În susținerea propunerii indicate *supra*, se notează că actualul cadru normativ stabilește atribuțiile centrelor specializate în acordarea serviciilor victimelor violenței în familie, însă, în practică, aceste servicii pot avea un rol important și în procesul de intervenție asupra agresorilor. Implicarea centrelor specializate, inclusiv a organizațiilor neguvernamentale care dispun de expertiză în domeniul consilierii psihologice și al schimbării comportamentale, ar contribui la consolidarea mecanismului de prevenire a recidivei în cazurile de violență în familie.

Această completare ar permite dezvoltarea unei colaborări instituționale mai eficiente între sistemul de probațiune și furnizorii de servicii specializate din comunitate, asigurând accesul persoanelor aflate în supravegherea organului de probațiune la programe de intervenție complementare celor implementate în cadrul sistemului probațional.

Prin urmare, completarea propusă ar consolida mecanismele de intervenție asupra agresorilor, ar valorifica resursele existente la nivel comunitar și ar contribui la realizarea obiectivelor stabilite de Legea nr. 45/2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie.

În altă ordine de idei, în vederea îmbunătățirii cadrului normativ actual, se vor opera următoarele modificări la Legea nr. 45/2007:

la art. 15 se propun următoarele amendamente:

- alin. (1), după cuvintele „copiilor ei”, se completează cu textul „, altor membri ai familiei și persoanelor dependente de victimă,”;

- lit. h) va avea următorul cuprins:

„h) obligarea de a participa la programele de dezalcoolizare, dezintoxicare, de tratament psihoterapeutic, programe probaționale sau programe sociale de asistență și consiliere, în cazul în care instanța de judecată consideră măsura necesară;”;

- se completează cu alin. (14) cu următorul cuprins:

„(14) La emiterea ordonanței de protecție, instanța de judecată ia în considerare evaluarea riscului de violență, inclusiv riscul de violență repetată, realizată de către organele competente.”;

- alin (2) va avea următorul cuprins:

„(2) Ordonanța de protecție se comunică imediat subdiviziunii teritoriale a poliției și organului de probațiune din raza unității administrativ-teritoriale în care își are domiciliul agresorul, iar acestea, la rândul lor, asigură informarea neîntârziată a agresorului privind măsurile aplicate. Totodată, ordonanța de protecție se transmite imediat structurii teritoriale de asistență socială competente, inclusiv structurii responsabile de asistența socială și protecția drepturilor copilului din municipiul Chișinău și din unitatea teritorială autonomă Găgăuzia, precum și instituțiilor medico-sanitare în cazul aplicării măsurii de protecție prevăzute la art. 15 alin. (1) lit. h). În cazul eliberării ordonanței de protecție în privința copilului sau a victimei care are copii, instanța de judecată informează și autoritatea tutelară de la locul aflării copilului.”

Totodată, pentru consolidarea sistemului național de servicii specializate în domeniu, sunt necesare modificări la art. 8 din Legea nr. 45/2007:

- alin. (3), după cuvintele „prin intermediul serviciului” se completează cu cuvintele „specializat de asistență”, iar după cuvintele „al reabilitării victimelor infracțiunii” se introduc cuvintele „al cărui cadru de funcționare și standarde minime de activitate sunt reglementate prin hotărâre a Guvernului”;

- lit. a) va avea următorul cuprins:

„a) colaborează cu organele de poliție și cu alte autorități competente în identificarea timpurie a situațiilor de risc de violență împotriva femeilor și violență în familie, participând, după caz, la evaluarea riscului și la planificarea măsurilor de protecție;”;

- lit. c) va avea următorul cuprins:

„c) asigură, după caz, plasarea victimei în servicii specializate de protecție și asistență și facilitează accesul acesteia la servicii medicale, psihologice, juridice și sociale;”;

- lit. d) va avea următorul cuprins:

„d) coordonează intervenția interinstituțională în cazurile de violență împotriva femeilor și violență în familie și facilitează accesul victimelor la servicii specializate de asistență și protecție;”;

- lit. i) va avea următorul cuprins:

„i) coordonează și oferă suport metodologic asistenților sociali comunitari în gestionarea cazurilor de violență împotriva femeilor și violență în familie și poate prelua managementul de caz în situațiile în care victima solicită acest lucru, există conflicte de interese sau cazul prezintă risc înalt de violență”;

- se completează cu lit. l) cu următorul cuprins:

„l) poate solicita, în condițiile legii, informații relevante pentru gestionarea cazurilor de violență împotriva femeilor și violență în familie de la autoritățile și instituțiile competente, inclusiv de la organele de poliție, instituțiile medico-

sanitare, autoritățile publice locale și alte servicii implicate în protecția victimelor”.

La articolul V (Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008)

Cu referire la propunerea de completare a Codului contravențional al Republicii Moldova nr. 218/2008 cu art. 318², prin care urmează a fi sancționată neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executarea obligației de plată a pensiei de întreținere, se comunică nesusținerea acesteia din următoarele considerente.

De fapt, acțiunile indicate *supra* pot fi calificate potrivit art. 318 din Codul contravențional, care sancționează neexecutarea intenționată sau eschivarea de la executarea hotărârii instanței de judecată ori a documentului executoriu.

În aceste condiții, instituirea unei norme contravenționale separate pentru aceeași conduită ar putea duce la dublarea reglementării existente și ar putea genera premise pentru aplicarea paralelă a unor norme contravenționale pentru aceeași faptă, contrar principiului neadmiterii dublei sancționări. Totodată, o asemenea abordare ar putea crea incertitudini în aplicarea normelor și dificultăți în delimitarea sferei lor de aplicare. Mai mult decât atât, divizarea răspunderii contravenționale în funcție de tipul obligației stabilite prin hotărâre judecătorească ar putea determina instituirea unor norme similare și pentru alte categorii de obligații, afectând tehnica, coerența și calitatea legislației contravenționale.

În concluzie, propunerea formulată de autorii proiectului la articolul V din proiectul de lege nu corespunde principiului *non bis in idem*, motiv pentru care urmează a fi exclusă.

La articolul VI (Legea nr. 8/2008 cu privire la probațiune)

În raport cu propunerea de a introduce un articol distinct referitor la programele probaționale, aceasta se consideră drept nejustificată din următoarele considerente.

Art. 2⁹ din Legea nr. 8/2008 cu privire la probațiune prevede deja tipurile de programe probaționale (de corecție a comportamentului social și de reintegrare socială), modul de desfășurare (individual și/sau în grup), obiectivele programelor (modificarea comportamentului, dezvoltarea capacităților sociale, reintegrarea în comunitate), precum și stabilirea tipului de program de către consilierul de probațiune, pe baza evaluărilor efectuate.

Crearea unui articol separat pentru agresorii familiari ar putea duce la fragmentarea inutilă a legislației, complicând accesul practicienilor la norme și creând dificultăți în implementarea programelor, acestea fiind deja derulate în cadrul general reglementat. Or, programele destinate agresorilor familiari se încadrează, prin natura și obiectivele lor, în categoria programelor de corecție a comportamentului social, întrucât urmăresc modificarea comportamentelor și atitudinilor care au dus la săvârșirea faptelor de violență. Astfel, art. 2¹¹ creează dublări normative, deoarece reglementează aspecte deja prevăzute de art. 2⁹ din lege. Legea ar trebui să stabilească principiile generale, iar fiecare program să fie

adaptat tipului de infractor și nevoilor acestuia.

Sistemul probațional derulează în prezent 12 programe, unele incluzând consilierea. Crearea unui articol separat nu aduce valoare adăugată și nu contribuie la îmbunătățirea aplicării programelor.

Prin urmare, Legea nr. 8/2008 cu privire la probațiune este clară și completă în ceea ce privește programele probaționale, nefiind necesară operarea modificărilor propuse la art. VI din proiectul de lege.

În altă ordine de idei, la definitivarea proiectului de lege, se consideră oportună luarea în considerare a recomandărilor formulate de către Avocatul Poporului pentru drepturile copilului în raportul tematic menționat *supra*,

Printre acestea se numără recomandarea privind acoperirea din bugetul de stat a cheltuielilor de executare a pensiei de întreținere. Deși scutirea creditorilor pensiei de întreținere de la plata taxelor pentru actele executorii este o măsură de protecție socială necesară și justificată, actualul mecanism transferă integral povara financiară asupra executorilor judecătorești, ceea ce afectează calitatea și celeritatea executării.

În același context, se recomandă modificarea Codului de executare al Republicii Moldova nr. 443/2004, a Legii nr. 246/2018 privind procedura notarială și, eventual, a Codului civil al Republicii Moldova nr. 1107/2002, pentru a institui mecanisme ce ar împiedica înstrăinarea de către debitor a părții succesoriale acceptate și ar exclude în acest mod eludarea executării silite a obligațiilor ce incumbă debitorului.

Suplimentar, este recomandată reglementarea posibilității și condițiilor aplicării unor măsuri restrictive față de debitorii cu restanțe la plata pensiei de întreținere, similare celor utilizate în alte state, care să vizeze drepturile și libertățile debitorilor. Astfel de sancțiuni ar putea înceta imediat după plata sumei restante, constituind un stimulent eficient pentru executarea obligațiilor. În același timp, subliniem necesitatea stabilirii unor criterii clare privind aplicarea, menținerea și revocarea acestor măsuri, pentru a evita insecuritatea juridică și pentru a asigura respectarea drepturilor fundamentale ale părților implicate în procedura de executare. Suntem conștienți că, prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 17/20217, au fost declarate neconstituționale prevederile existente anterior în Codul de executare al Republicii Moldova nr. 443/2004 privind interdicția eliberării documentelor de stare civilă, a actelor de identitate sau a permiselor de conducere. În acest sens, se vor reține prevederile art. 34 din Convenția de la Haga privind obținerea pensiei de întreținere în străinătate pentru copii și alți membri ai familiei, încheiată la 23 noiembrie 2007, la care Republica Moldova a aderat prin Legea nr. 215/2025: „(1) Statele contractante trebuie să prevadă în dreptul lor intern măsuri eficiente de executare a hotărârilor care fac obiectul prezentei”.

În partea ce ține de impactul financiar al proiectului, se constată că implementarea acestuia va genera costuri financiare, care urmează a fi estimate și argumentate corespunzător. În condițiile Legii nr. 100/2017 cu privire la actele

normative, la compartimentul impactul financiar și argumentarea costurilor estimative se descrie impactul financiar asupra bugetelor, cu indicarea costurilor necesare pentru punerea în aplicare a actelor normative. Mai mult decât atât, potrivit art. 17 alin. (1¹) din Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181/2014, pentru proiectele de acte normative cu impact financiar asupra bugetelor, nota de fundamentare trebuie să includă fișa financiară, completată în conformitate cu Metodologia de analiză a impactului de reglementare aprobată de Guvern.

Prin urmare, se va revizui și se va completa nota de fundamentare prin prezentarea calculelor economico-financiare detaliate care au stat la baza estimării costurilor aferente implementării măsurilor propuse, precum și indicarea clară a necesarului de mijloace financiare pe categorii de cheltuieli.

În consecință, se notează că urmează a fi identificată și indicată sursa de finanțare pentru acoperirea cheltuielilor respective, având în vedere prevederile art. 131 alin. (6) din Constituția Republicii Moldova, potrivit cărora nicio cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanțare.

În contextul celor expuse mai sus, Guvernul comunică susținerea proiectului de lege pentru modificarea unor acte normative (protecția copilului și executarea hotărârilor privind exercitarea drepturilor părintești), cu luarea în considerare a observațiilor și recomandărilor de îmbunătățire.